CZASOPISMO TECHNICZNE A
WYDAWNICTWO POLITECHNIKI KRAKOWSKIEJ

z. 2-A/2008
ISSN 0011-4561
ISSN 1897-6271

TOMASZ BRADECKI*

„SERCE MIASTA" STOKE-ON-TRENT

"HEART OF THE CITY" STOKE-ON-TRENT

S t r e s z c z e n i e

W niniejszym artykule przedstawiono problematykę rewitalizacji „serca miasta" na przykładzie międzynarodowego konkursu na zagospodarowanie przestrzeni publicznych centrum Stoke-on-Trent w Wielkiej Brytanii. Autor artykułu był członkiem zwycięskiego zespołu konkursowego.

Słowa kluczowe: *rewitalizacja przestrzeni publicznej*

A b s t r a c t

The paper summarizes the revitalization of "heart of the city" Stoke-on-Trent, United Kingdom. Author was a member of winning design team for International Design Competition for public realm of Stoke-on-Trent.

Keywords: *public space revitalization*

* Mgr inż. arch. Tomasz Bradecki, Katedra Urbanistyki i Planowania Przestrzennego, Wydział Architektury, Politechnika Śląska.

BIBLIOTEKA CYFROWA POLITECHNIKI KRAKOWSKIEJ

Stoke-on-Trent jest średniej wielkości miastem leżącym w północnej części West Midlands, które od wielu lat stanowiło centrum przemysłu ceramicznego w Wielkiej Brytanii. Dziś Stoke-on-Trent – największy na świecie producent wyrobów ceramicznych – próbuje zmienić swój wizerunek miasta kojarzonego z klasą robotniczą oraz z problemami bezrobocia, wandalizmu oraz narkotyków na ulicach. Doskonała lokalizacja przy autostradzie relacji Birmingham–Manchester, stosunkowo niskie czynsze i ceny nieruchomości to atuty, które mają zachęcać do inwestowania w mieście. Na inwestycje w ciągu najbliższych 20 lat planuje się wydać ponad bilion funtów. Do dnia dzisiejszego zrealizowano już kilka projektów rewitalizacji miasta, a planowane są kolejne – m.in. związane z wymianą substancji mieszkaniowej: Stoke-on-Trent było jedną z lokalizacji do wyboru w prestiżowym konkursie European 9 w 2007 r.

Jednym z działań, które już zostały zrealizowane, jest rewitalizacja obszaru określanego jako „Kwartał kultury" (The Cultural Quarter), sąsiadującego bezpośrednio z centrum miasta. W całym kwartale, który prawie w całości przekształcono w strefę pieszo-jezdną, promuje się łączenie kultury z usługami komercyjnymi (np. poprzez połączenie restauracji z galerią). W ramach tych programów zmodernizowano The Regent Theatre, wybudowano także Victoria Hall – reprezentacyjny obiekt wielofunkcyjny wspomagający działania artystyczne: koncerty, wystawy i in. Działaniom „twardym" towarzyszyły działania „miękkie": zmieniono administratora obiektów, co zaowocowało bardziej zróżnicowanym programem kulturalnym o wyższych walorach artystycznych. Dzięki temu Stoke-on-Trent stało się znaczącym ośrodkiem na mapie kultury Wielkiej Brytanii i rozwinęło swoją ofertę turystyczną, którą próbuje się powiększać w wielu modernizowanych obiektach związanych z przemysłową tradycją miasta (np. The Gladstone Pottery Museum).

Pomimo wielu zrealizowanych projektów rewitalizacji, np. The Gladstone St James Design Quarter – kwartału przeznaczonego dla lokalizowania przedsiębiorstw kreatywnych, projektu rewitalizacji parku Hanley i in., miastu nie udało się stworzyć przestrzeni, która mogłaby być wizytówką miasta. Dzisiejsze „serce miasta", czyli miejsce najchętniej odwiedzane przez mieszkańców, to zespół połączonych ze sobą ciągów pieszych i pieszo-jezdnych, placyków pozbawionych jednak jednego wyraźnego ośrodka będącego odpowiednikiem agory. Przeważająca niska jakość architektury, brak dominant, punktów odniesienia, funkcje handlowo-usługowe zorientowane głównie na działalność w godzinach dziennych: banki, biura, sklepy, mała liczba pubów czy kawiarni, przeciętna jakość małej architektury, brak miejsc do siedzenia, brak zieleni – tak w skrócie można opisać charakter i jakość przestrzeni. Centrum miasta zostało zdominowane przez mało atrakcyjne centrum handlowe: „The Potteries Shopping Center", którego skala jest równoważna z obszarem udostępnionym dla pieszych. Skala i bezpośrednie sąsiedztwo centrum handlowego względem centrum miasta, z jednej strony, stanowi atrakcję, z drugiej – obiekt jest ogromną, zajmującą powierzchniowo połowę centrum, odizolowaną „wyspą", utrudniającą komunikację pieszą w mieście.

W październiku 2006 r. Urząd Miasta we współpracy z RIBA (Royal Institute of British Architects) ogłosił otwarty, dwuetapowy konkurs na koncepcję zagospodarowania przestrzeni publicznych Stoke-on-Trent, których rewitalizacja ma przyczynić się do zmiany wizerunku miasta. Teren opracowania dotyczył wspomnianego „serca miasta". Pierwszą nagrodę przyznano zespołowi Glenn Howells Architects, a jako wyróżniający się wskazano projekt firmowany przez Jana Gehla (Gehl Architects z Maccreanor Lavington Architects). W obydwu pracach zaproponowano: modernizację wszystkich wyróżniających się placów, wprowadzenie większej ilości zieleni, zwiększenie obszarów sprzyjających pieszym, ułatwienie dostępu pieszych do centrum przez spowolnienie ruchu kołowego na wewnętrznym ringu otaczającym centrum. Propozycje większej ilości zieleni reprezentacyjnej i rekreacyjnej pojawiły się w obydwu projektach. Trawniki, miejskie skwery, kwietniki i fontanny mogłyby się stać wizytówkami miasta w obrębie jego centrum, szczególnie że w jego sąsiedztwie znajdują się reprezentacyjne parki. Obydwie prace zakładały inicjowanie zmian funkcji towarzyszących przestrzeniom publicznym z funkcji biurowych, bankowych na funkcje usługowo-rozrywkowe (puby, kawiarnie) przez przebudowę i zmianę wizerunku tych przestrzeni.

BIBLIOTEKA CYFROWA POLITECHNIKI KRAKOWSKIEJ

Zwycięska praca zakładała działania wspomagające aktywizację przestrzeni publicznych przez realizację kilku szklanych struktur, służących jako „generatory" ruchu i przestrzenne ikony związane z tożsamością miasta. Ich skala (maksymalnie 20 m) i „butelkowa" forma miałyby nawiązywać do ceglanych pieców (ang. *bottle killns*), w których kiedyś wypalano glinę. Obecnie pozostało jedynie kilka ruin pieców, będących świadectwem dawnej świetności miasta, kiedy było ich kilkaset. W obrębie nowoprojektowanych stalowo-szklanych struktur miałyby odbywać się cykliczne przedstawienia, festyny, wystawy, koncerty oraz inne imprezy. Propozycje inspirowania nowych wydarzeń miejskich wydają się w tym przypadku słuszne, jednak samo narzędzie temu służące kontrowersyjne – zamiast porządkować, udostępniać i uwalniać przestrzeń, projektowane struktury będą ją zawłaszczać. W sąsiedztwie głównego wejścia do centrum handlowego zaproponowano jeden ze „szklanych pieców" oraz quasi-amfiteatr, którego tłem scenicznym miałoby być „The Potteries Shopping Centre". W projekcie Jana Gehla proponowano „udrożnienie" centrum handlowego m.in. przez kontynuację i połączenie zewnętrznych ciągów pieszych ciągami wewnątrz obiektu jako naturalne ich przedłużenie. Takie podejście pozwala lepiej zintegrować przestrzeń publiczną placu czy ulicy z przestrzenią quasi-publiczną wewnątrz. Dla realizacji tego rodzaju działań proponuje się partnerstwo publiczno-prywatne.

Relacje pomiędzy przestrzenią quasi-publiczną centrów handlowych i przestrzenią publiczną miasta wydają się być ważne ze względu na konkurencję obydwu w „walce" o użytkownika (klienta). Wzajemne funkcjonalne uzupełnianie się obydwu przestrzeni oraz zatarcie lub zniwelowanie granic między nimi to działania, które mogą pomóc zrównoważyć zróżnicowanie w funkcjonowaniu centrów miast. Szczególny potencjał można wskazać w wyróżnianiu w obrębie przestrzeni otwartych (na zewnątrz) tych funkcji, których nie można realizować w przestrzeniach zamkniętych (wewnątrz), np.: promowanie przestrzeni zielonych służących wypoczynkowi i rekreacji oraz przestrzeni służących zgromadzeniom i imprezom.

Analizując doświadczenia z opisywanego przykładu, należy zwrócić uwagę na specyficzną procedurę konkursową. Konkurs trwał ponad 5 miesięcy, przebiegał trzyetapowo: w pierwszym etapie na podstawie koncepcji wyznaczono 5 zespołów do etapu drugiego, w którym prezentowano bardziej szczegółowe rozwiązania: początkowo na planszach, później projekty konsultowano niezależnie z lokalnymi autorytetami i przedstawicielami władz oraz społeczności lokalnej. Obydwa etapy zostały podsumowane krytyką i zaleceniami jury, a przed przystąpieniem do drugiego etapu zorganizowano oficjalną wizję lokalną z przedstawicielami miejscowych władz i dyskusją na temat przyszłych zamierzeń inwestycyjnych w mieście. Końcowy etap konkursu był publiczną prezentacją proponowanych rozwiązań z możliwością zadawania pytań przez jury. Taka procedura konkursowa, w porównaniu do standardowych, znacznie lepiej pozwala uwzględnić w projekcie oczekiwania. Krytyka profesjonalistów na etapie wskazania najlepszego pomysłu oraz otwarta publiczna debata społeczna zaraz po ogłoszeniu wyników nadają bardziej „publiczny" charakter przyjętym rozwiązaniom.

Działania rewitalizacyjne powinny być działaniami wielopłaszczyznowymi: działania „twarde" – rzeczywiste zmiany przestrzeni zbudowanej powinny być wspomagane przez działania „miękkie" – np. takie, które powinny zmierzać w kierunku kształtowania aktywności w obrębie danej przestrzeni. Przykładem aktywności inicjowanej przez miasto są imprezy, festyny, wystawy zarówno cykliczne, jak i jednorazowe, natomiast strefami komercyjnymi „inicjującymi aktywność" mogą być tworzone przez piwiarnie ogródki piwne, otwarte kawiarnie i in. Bardzo ważną rolę w tych działaniach odgrywają publiczna konsultacja i promocja każdego przedsięwzięcia oraz liczenie się z opinią społeczną. Imprezy, które miały być organizowane wewnątrz „szklanych pieców", były inspirowane ankietą przeprowadzoną wśród mieszkańców miasta jeszcze na etapie konkursu, np. proponowany targ i wystawa kwiatów były pomysłem stworzonym na podstawie rozmowy na ulicy z kilkoma sprzedawcami kwiatów, koncepcja amfiteatru przed centrum handlowym zrodziła się na podstawie obserwacji i rozmowy z ludźmi, którzy widzieli w nim najważniejszą atrakcję.

BIBLIOTEKA CYFROWA POLITECHNIKI KRAKOWSKIEJ

Na podstawie powyższego przykładu wydaje się, że opisana formuła organizowania konkursów uwzględniająca konsultację społeczną może dawać lepsze i z pewnością lepiej rozpowszechnione wśród lokalnych społeczności wyniki. Można więc przyjąć, że organizowanie podobnych konkursów dotyczących przestrzeni publicznych jest dobrym narzędziem w procesie kształtowania lepszego „wspólnego serca miasta".

Stoke-on-Trent is a middle-size city in northern part of West Midlands, renowned as home of clyware industry. Today Stoke-on-Trent – the largest manufacturer of the pottery in the world is trying to change its reputation of being "the working class city" and deal with unemployment, vandalism and drugs on the streets. Stoke-on-Trent location approximately half-way between Manchester and Birmingham, very good connections via motorway and train, low rents for accommodation are main reasons for future investments: over 1 billion pounds is planned to be spent on new developments in next 20 years. Until today several revitalization projects have been conducted, and another are being planned for example: renewal of residential areas: Stoke-on-Trent was one of the sites in 2007 in the prestige European 9 architectural competition.

One of the revitalized areas is the Cultural Quarter, situated next to city centre. The open space all over the quarter has been pedestrianised and the traffic has been slowed down. Culture is being promoted by mixing commercial uses with "cultural" ideas: for example by adding art exhibitions in restaurants etc. The revitalization program provided modernization of The Regent Theatre and established the Victoria Hall – new building which serves as a concert hall, exhibition space, meeting space and conference space. New management for both institutions have been established, what resulted in more diverse cultural offer and in effect placed Stoke-on-Trent relatively high on the cultural map of United Kingdom.

Although many revitalization programs, which have been realized for example The Gladstone St James Design Quarter – creative industries quarter, Hanley Park renewal, and several others – Stoke-on--Trent does not have Place, which could become the image of the city. "The heart of the city" – the most popular place is pedestranised zone in the city centre: network of streets and squares lacking of one major public space which would serve as agora. Low quality of architecture, no landmarks, commercial uses open only in daytime (banks, office spaces) no place to sit, shortage of greenery. The city centre has been dominated by The Potteries Shopping Center, huge complex which is comparable in plan with the pedestrianised heart of the city. Shopping mall's scale and location next to the city centre make it a tourists' attraction on the one hand, but does not help city centre permeability.

In October 2006 International Competition for Design for Public Realm of Stoke-on-Trent has been announced by the Council and RIBA (Royal Institute of British Architects). The site of the competition was the city centre. Glenn Howells Architects team has won the Ist Prize and a team lead by Jan Gehl (Gehl Architects z Maccreanor Lavington Architects) was mentioned as a "runner up". Both projects suggested: modernization of all existing squares, greenery improvements and extensions, more pedestrianised areas and slowing down the traffic around the centre. Proposed loans, green squares, greenery and fountains might become a significant visual improvement in addition to existing public parks around the city centre. Change of majority of commercial and retail uses in "the heart of the city" has been proposed: more pubs, cafes, restaurants and less banks, office spaces, and shops to improve daytime/nighttime activity instead of only daytime activities.

The winning team proposed to built several glass structures which would determine and activate movement in the city centre and which might become new icons of the city. Hundreds of bottle shaped "Bottle killns" made of brick were used in the firing of pottery in the industrial era in Stoke-on-Trent;

BPK BIBLIOTEKA CYFROWA POLITECHNIKI KRAKOWSKIEJ

today only a few remained. New transparent, approximately 20 m high structures would become spaces for different activities: local markets, concerts, exhibitions, etc. This innovative idea become very controversive: on the one hand new bottle kilns would become new "activities" generators', on another the structures would cover public space instead of easing it and allowing for movement.

Jan Gehl's scheme suggested improvements for better connections between interior of the shopping center and exterior pedestrian zones. Main intention was integration of public space (squares and plazas) with "quasi public space" (interior paths) what appears to be important improvement in decreasing the border between both.

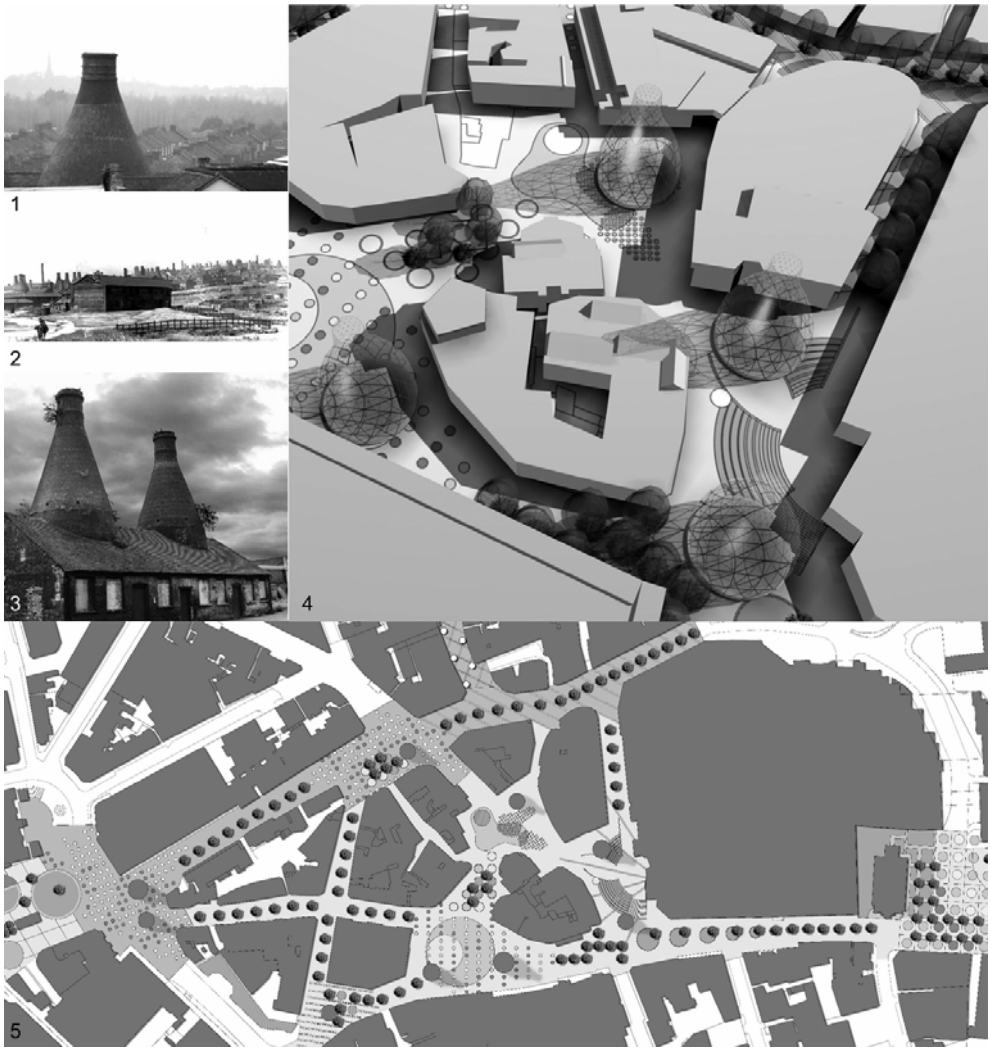
The competition took following format: in the first stage five teams have been selected to take part in the second stage with much more detailed proposals. Those were discussed with local authorities and private sector bodies. The final presentation of the projects included interview by Jury. Such competition format had several advantages: it allows for better understanding of the expectations of Jury and the Council, and engages citizens, which makes the whole event more "public".

Multidisciplinary approach for urban revitalization is essential: works and improvements on site to create the new image of the city on the one hand, and new events initiatives on another. A good initiatives example which need "design" would be concerts, festivals and other local events organized by the Council and local authorities as well as commercial events such as markets organized by shopping mall, pubs or restaurants. Public consultation is essential in every new idea for public space before it takes place. Events that would take place in the bottle kilns suggested in the winning scheme were inspired by public interview on the streets: for example the idea for making an amphitheatre next to the shopping mall. In conclusion: competition format described above appear to be a good approach in shaping the new "heart of the city", and in general a good method for upcoming revitalization projects for public realm.

Bibliografia – Bibliography

[1] Bell D., Haddour A., *City Visions*, Pearson Education 2000.
[2] STOKE-ON-TRENT Regeneration Strategy, http://www.stoke.gov.uk/ccm/cms-service/stream/asset/ /?asset_id=1359844.
[3] Jayne M., *Culture that works*, http://www.coloarts.state.co.us/programs/economic/defining/ /creativeEconomyArticles/Culture%20that%20works.pdf.
[4] www.stoke.gov.uk, www.stokecitywaterside.co.uk, *Urban icons to be focus of city centre regeneration*, http://www.stoke.gov.uk/ccm/content/cc/news_releases/2007-press-releases/a5-may-2007/ /141_07.en.
[5] http://www.thepotteries.org.

BIBLIOTEKA CYFROWA POLITECHNIKI KRAKOWSKIEJ

Il. 1. Perspektywa miasta i jeden z zachowanych pieców (fot. aut.)

Ill. 1. View on the city and the existing bottle kiln (photo auth.)

Il. 2. Perspektywa miasta w latach 50., The Mersey Weaver Wharf – Burslem Branch Canal; źródło: www.thepotteries.org/ did_you/003.htm

Ill. 2. View on the city in 50., The Mersey Weaver Wharf – Burslem Branch Canal; www.thepotteries.org/did_you/ /003.htm

Il. 3. Istniejące ceglane piece do wypalania ceramiki, Falcon Pottery Works, Sturgess Street, Stoke; źródło: www.thepotteries.org/did_you/003.htm

Ill. 3. Remaining bottle kilns at the Falcon Pottery Works, Sturgess Street, Stoke; www.thepotteries.org/did_you/ /003.htm

Il. 4, 5. Wizualizacja i plan centrum miasta Stoke-on-Trent wraz z zaznaczonymi projektowanymi ingerencjami; źródło: Glenn Howells Architects, glennhowells.co.uk/projects.php?type= =REGENERATION&project=55#

Ill. 4, 5. "Heart of the city" Stoke-on--Trent – city center plan and visual with planned improvements; downloaded from glennhowells.co.uk/projects.php? type=REGENERATION&project=55#

BIBLIOTEKA CYFROWA POLITECHNIKI KRAKOWSKIEJ